

2. Souhrnná výkonnost ekonomiky

Mezičtvrtletní růst HDP ve 3. kvartále 2013 potvrzen nebyl, ...

Mezičtvrtletní růst HDP¹, kterého česká ekonomika dosáhla ve 2. kvartále 2013, ve 3. čtvrtletí potvrzen nebyl. HDP ve srovnání s předchozím čtvrtletím opětovně klesl, avšak jen o 0,1 %. Jeho úroveň tak byla v porovnání s 1. čtvrtletím 2013 stále vyšší, to však bylo do vysoké míry ovlivněno nízkou srovnávací základnou.

...přesto lze ve vývoji HDP pozorovat trend zmenšování mezikvartálních poklesů

Ve vývoji HDP lze pozorovat trend - odhlédneme-li od významného poklesu HDP v 1. čtvrtletí 2013 o 1,4 % mezičtvrtletně a následné korekce ve 2. čtvrtletí, kdy se HDP zvýšil o 0,5 %. V současném období snižování výkonnosti se HDP mezičtvrtletně poprvé snížil v posledním kvartále 2011 (o 0,2 %). V obou prvních čtvrtletích roku 2012 následně klesl o 0,4 %. Ve druhé polovině roku 2012 (Q3 a Q4) byl pokles zmírněn již jen na 0,3 %. Snížení HDP ve 3. čtvrtletí 2013 o 0,1 % tak lze chápat jako pokračování trendu snižování HDP, avšak se stále se zmenšujícími se mezikvartálními tempy.

Meziročně klesl HDP ve 3. čtvrtletí 2013 o 1,3 %, což byl méně negativní výsledek než ve čtvrtletí předchozím

Jestliže HDP meziročně klesl poprvé v 1. čtvrtletí 2012 (o 0,3 %), prohlubování poklesu bylo patrné až do konce roku 2012 – z 0,9 % ve 2. čtvrtletí přes 1,2 % ve 3. kvartále na 1,4 % v posledním. Meziroční pokles v 1. čtvrtletí 2013 o 2,4 % lze brát jako ojedinělý výkyv, jelikož již ve 2. kvartále HDP meziročně klesl jen o 1,5 %. Ve 3. čtvrtletí 2013 HDP meziroční pokles dokonce zmínil, a to na 1,3 %. I z hlediska meziročních změn tak docházelo k dalšímu snižování HDP, opět se však zdá, že docházelo k jejich redukcí.

Vývoj HDP v ČR zaostával z hlediska meziročních změn ve 3. čtvrtletí 2013 za dynamikou HDP v EU již posedmé v řadě

Vývoj výkonnosti české ekonomiky byl v porovnání s EU (28 členských zemí) i nadále podprůměrný. Jestliže v EU v 1. čtvrtletí 2013 HDP klesl meziročně jen o 0,8 %, ve 2. a 3. kvartále již meziročně v zásadě stagnoval (-0,1 %, +0,1 %). Meziroční vývoj HDP v ČR tak za vývojem v EU zaostával již sedmé čtvrtletí v řadě. Z velkých evropských ekonomik po všechny tři kvartály 2013 rostla výkonnost Spojeného království (s rostoucími meziročními tempy), od 2. čtvrtletí i Německa a Francie. V 1. a 2. čtvrtletí 2013 dosahoval nejvyšších růstů HDP v Lotyšsku (tento fenomén platil již páté čtvrtletí v řadě). Ve 3. čtvrtletí 2013 již bylo Lotyšsko na prvním místě v EU z hlediska meziročního růstu vystředáno Rumunskem (+4,1 %).

Domácnosti stále snižovaly objem výdajů na konečnou spotřebu – jejich objem ve 3. čtvrtletí 2013 klesl na úroveň počátku roku 2008

Výdaje na konečnou spotřebu domácností dosáhly svého maxima v 1. čtvrtletí 2011, od té doby se v trendu snižují. Za posledních deset kvartálů došlo k mezičtvrtletnímu růstu spotřeby domácností jen dvakrát, z toho jednou v roce 2013 – v 1. čtvrtletí 2013 o 0,8 %. Ve 2. a 3. čtvrtletí 2013 byl pozorován opětovný pokles výdajů na konečnou spotřebu v mezičtvrtletním vyjádření (o 0,2 % a 0,7 %) a trend poklesu tak zřejmě pokračoval. Skutečné chování domácností se tak rozchází s jejich úsudky o budoucím vývoji ekonomiky – negativní hodnocení ekonomiky z pozice spotřebitelů se již od druhé poloviny roku 2012 zmenšuje (jak je patrné z indikátoru důvěry spotřebitelů), reálná vydání tomu však neodpovídají. Objem výdajů na konečnou spotřebu domácností ve 3. čtvrtletí 2013 tak byl nejnižší od počátku roku 2008. Lze usuzovat, že obrat ve vývoji výdajů na konečnou spotřebu domácností z poklesu do růstu bude následovat až ve chvíli, kdy dojde k trvalejšímu reálnému růstu mezd ve spojení s poklesem míry nezaměstnanosti. Současné informace z trhu práce však nic podobného prozatím nenaznačují – ani na straně míry nezaměstnanosti, ani na straně reálného vývoje mezd (a to i přes nadále se snižující tempo růstu spotřebitelských cen).

V druhé polovině roku 2012 zřejmě došlo k zastavení poklesu výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí a jejich objem tak byl po všechny tři kvartály roku 2013 meziročně vyšší

Výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí v druhé polovině roku 2012 již dále neklesaly a trend se změnil. Pravděpodobně tak byly utlumeny tendence k dalšímu provádění úspor ve veřejném sektoru. Jestliže v 1. čtvrtletí 2013 výdaje na konečnou spotřebu vládních institucí vzrostly v porovnání s předchozím kvartálem o 2,5 %, ve 2. čtvrtletí o 0,9 % klesly, avšak ve 3. kvartále opět vykázaly navýšení (o 1 %). Pozitivní vývoj v objemu výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí potvrzoval i ukazatel meziročního růstu – byl pozitivní po všechny tři kvartály roku 2013 s rostoucím tempem.

¹ Reálně, očištěno od sezónnosti a vlivu nestejného počtu pracovních dní - pokud není uvedeno jinak.

Pokles tvorby hrubého fixního kapitálu pokračoval i ve 3. čtvrtletí 2013 a investice tak z hlediska mezičtvrtletních údajů klesaly již po sedmé v řadě

Již sedmé čtvrtletí v řadě se snižovala (mezikvartálně) tvorba hrubého fixního kapitálu (investice). V porovnání s posledním čtvrtletím 2011 byl objem tvorby hrubého fixního kapitálu ve 3. čtvrtletí 2013 nižší o celou desetinu. Na tomto vývoji se silně podílí již dlouhodobě slabá poptávka po stavebních činnostech v ČR a oslabování objemu investic tak jde ruku v ruce s pokračujícím oslabováním výkonnosti tuzemského stavebnictví. Na nízké investiční aktivitě měly pravděpodobně silný podíl firmy, které stále omezovaly investice z důvodu nejasného budoucího ekonomického vývoje. Tato skutečnost je patrná z indikátoru důvěry podnikatelů, který klesal od 2. čtvrtletí 2011 a na nízkých úrovních se pohyboval od druhé poloviny roku 2012. Zdá se, že dokud nedojde k trvalejšímu oživení domácí či zahraniční poptávky, nelze očekávat ani výraznější změnu ve vývoji investiční aktivity v ČR, která je silně určována právě chováním firem.

Jestliže v 1. a 2. kvartále 2013 klesala hodnota zásob v ekonomice, ve 3. čtvrtletí došlo k jejich navýšení – tento fakt by mohl poukazovat na mírné zmenšení negativních očekávání o budoucím ekonomickém vývoji

V 1. a 2. čtvrtletí 2013 docházelo v české ekonomice ke snižování stavu zásob – v běžných cenách zásoby klesly o 1,9 mld. Kč v 1. kvartále a 11 mld. korun ve 2. čtvrtletí. Na tomto vývoji se zřejmě podílelo jak vyskladňování tabákových výrobků nakoupených na konci roku 2012 v důsledku avizovaného růstu spotřební daně na počátku roku 2013, tak pravděpodobně i omezování tvorby zásob z důvodu nepříliš pozitivního očekávání o vývoji ekonomiky v dalším období. Naopak ve 3. čtvrtletí 2013 došlo na straně zásob k jejich nominálnímu růstu, a to o 2,5 mld. korun. Tato skutečnost by mohla poukazovat na růst zásob ve skladech a tedy na mírné zmenšení negativních očekávání o dalším ekonomickém vývoji. Tento úsudek podporuje i pozitivnější vývoj indikátoru důvěry podnikatelů z posledních měsíců (září-listopad 2013).

Dovoz zboží a služeb vzrostl ve 3. čtvrtletí 2013 v porovnání s předchozím obdobím o 2,2 %. Tato skutečnost ve spojení s pouze mírným růstem vývozu o 0,5 % vedla ke zhoršení bilance zahraničního obchodu

Jestliže ještě ve 2. čtvrtletí 2013 přispíval výsledek zahraničního obchodu k vývoji HDP pozitivně, ve 3. kvartále již nikoliv a opakoval se vývoj z 1. čtvrtletí. Vývoz se ve 3. kvartále 2013 navýšil v porovnání s předchozím čtvrtletím o 0,5 %, dovoz o výrazných 2,2 %. K výraznějšímu navýšení dovozu došlo naposledy v 1. čtvrtletí 2012 (o 5 %). Růst dovozu ve 3. čtvrtletí 2013 byl určován navýšením objemu dováženého zboží o 2,8 % (dovoz služeb v porovnání s předchozím kvartálem o 1,1 % klesl). Vzhledem k tomu, že výdaje na konečnou spotřebu jako celku klesly v porovnání s předchozím kvartálem o 0,2 % (v důsledku pokračujícího omezování výdajů na spotřebu ze strany domácností), tvorba hrubého fixního kapitálu o 0,6 %, nelze očekávat, že vyšší dovozy byly využity právě na tyto účely. Zřejmě došlo z velké části k jejich uskladnění z důvodu již zmiňovaného možného zmenšení negativních očekávání o budoucím ekonomickém vývoji.

Na v celku nepříznivý vývoj poptávky reagovala i strana domácí nabídky – hrubá přidaná hodnota v ekonomice klesla ve 3. čtvrtletí 2013 v porovnání s předchozím obdobím o 0,7 %

Mírný mezikvartální pokles HDP o 0,1 % ve 3. čtvrtletí 2013 byl v režii pokračujícího omezování výdajů na konečnou spotřebu domácností, dlouhodobějšího oslabování investiční aktivity ale i slabším výsledkem ze zahraničního obchodu daným vysokými dovozy. Proti těmto vlivům pozitivně působilo jen navýšení objemu výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí a naskladňování. Je zřejmé, že v celku poměrně nepříznivý vývoj poptávky omezoval i stranu domácí nabídky, tedy hrubou přidanou hodnotu. Ta v porovnání s předchozím kvartálem klesla o 0,7 %. S výjimkou 2. čtvrtletí 2013 (+0,2 %) se hrubá přidaná hodnota tuzemské ekonomiky v mezikvartálním vyjádření snižovala již od posledního čtvrtletí 2011 a reagovala tak na dlouhodobý nepříznivý vývoj poptávky.

Proti mezikvartálnímu poklesu hrubé přidané hodnoty v ekonomice ve 3. čtvrtletí 2013 působil nárůst výkonnosti jen v zemědělství, lesnictví a rybářství; peněžnictví a pojišťovnictví; veřejné správě a obraně, vzdělávání, zdravotní a sociální péči

Z konkrétních skupin odvětví vzrostla ve 3. čtvrtletí 2013 v porovnání s předchozím kvartálem hrubá přidaná hodnota v zemědělství, lesnictví a rybářství (+12,6 %), která byla zřejmě ovlivněna relativně dobrou úrodou. Z hlediska meziroční změny byla hrubá přidaná hodnota zemědělství, lesnictví a rybářství ve 3. kvartále stále níže. Po všechny tři čtvrtletí roku 2013 narůstala hrubá přidaná hodnota v peněžnictví a pojišťovnictví (mezikvartálně o 10,6 % přes 2,4 % na konečných 1,9 % ve 3. kvartále) a její objem ve 3. čtvrtletí 2013 tak byl historicky nejvyšší. Poslední skupinou odvětví, která pozitivně přispěla k růstu hrubé přidané hodnoty ve 3. čtvrtletí 2013 v porovnání s předchozím obdobím, byla veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče.

Naproti tomu pokles hrubé přidané hodnoty v mezikvartálním vyjádření byl pozorován v průmyslu, a to pravděpodobně

Průmysl ve 3. kvartále 2013 opětovně snížil objem hrubé přidané hodnoty v porovnání s předchozím čtvrtletím, a to o 1,9 % (v 1. čtvrtletí výkonnost o 0,2 % klesla, ve 2. čtvrtletí o 0,5 % narostla). K mezičtvrtletnímu poklesu hrubé přidané hodnoty v průmyslu došlo během posledních dvou let již popáté a její objem spadl

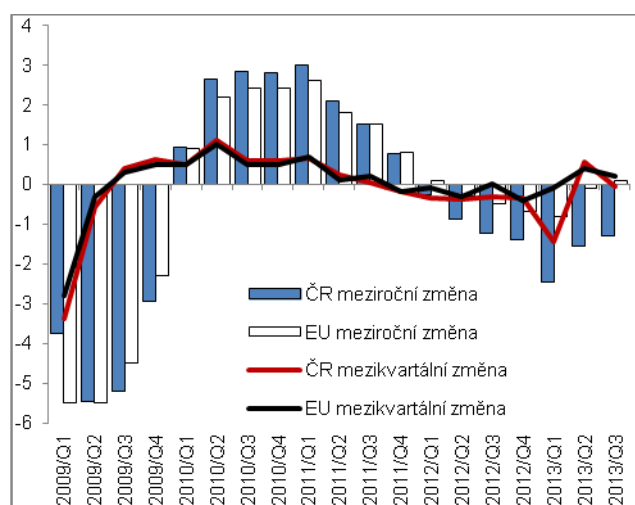
zejména v důsledku nepříznivého vývoje v energetice

na úroveň druhé poloviny roku 2010. Vzhledem k tomu, že hrubá přidaná hodnota zpracovatelského průmyslu ve 3. čtvrtletí 2013 v zásadě mezičtvrtletně stagnovala (-0,1 %), lze usuzovat, že se na poklesu hrubé přidané hodnoty průmyslu jako celku podílela zejména těžba.

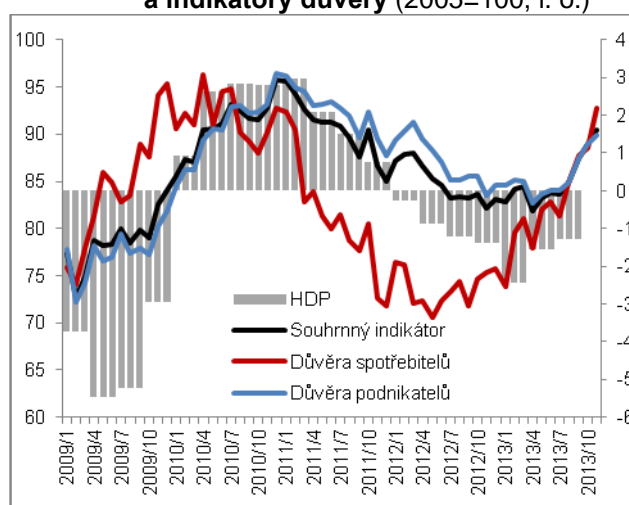
Po mezikvartální stagnaci objemu hrubé přidané hodnoty stavebnictví v 1. a 2. čtvrtletí roku 2013 následoval ve 3. čtvrtletí opětovný propad ve výši 2,8 %

Hrubá přidaná hodnota odvětví stavebnictví se v důsledku dlouhodobě oslabující poptávky po stavebních činnostech snižovala i nadále. Jestliže ještě v 1. a 2. čtvrtletí 2013 její objem v porovnání s předchozím kvartálem v zásadě stagnoval (0,0 % a -0,1 %), ve 3. kvartále hrubá přidaná hodnota stavebnictví mezičtvrtletně propadla o 2,8 %. V trendu se výkon stavebnictví snižoval již od konce roku 2010, tedy tři roky. Objem hrubé přidané hodnoty stavebnictví ve 3. čtvrtletí 2013 dosahoval jen 84,3 % objemu 3. čtvrtletí 2010. Aby stavební firmy zabránily ještě hlubším propadům produkce, byly nuceny snižovat ceny. To následně ústilo ve výraznější nominální pokles hrubé přidané hodnoty oproti jejímu reálnému vyjádření. Hodnota hrubé přidané hodnoty ve 3. čtvrtletí 2013 v běžných cenách dosahovala jen 79,1 % hodnoty 3. kvartálu 2010.

Graf č. 1 HDP (stálé ceny, očištěno od sezónnosti a vlivu počtu pracovních dní, v %)

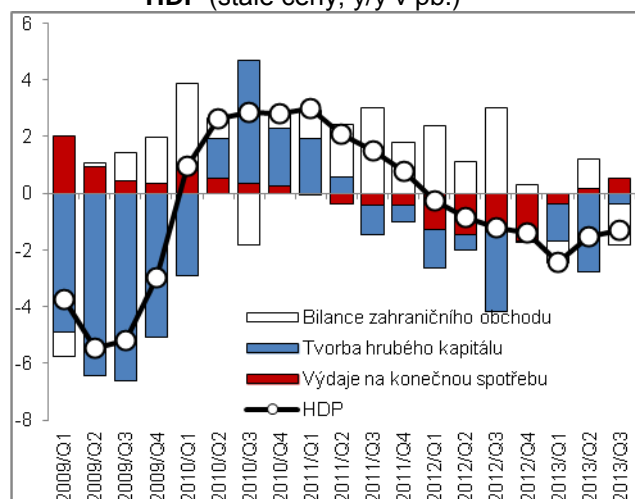

Graf č. 2 HDP (stálé ceny, očištěno od sezónnosti a vlivu počtu pracovních dní, y/y v %, p. o.) a indikátory důvěry (2005=100, l. o.)

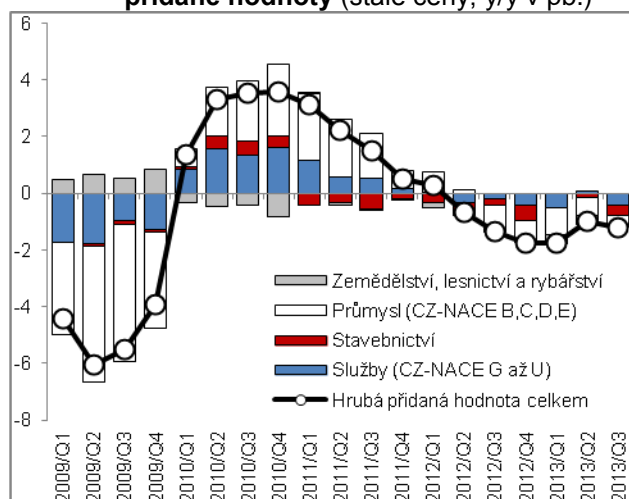

Pramen: ČSÚ, Eurostat

Graf č. 3 Příspěvky výdajových složek ke změně HDP (stálé ceny, y/y v pb.)

Graf č. 4 Příspěvky odvětví ke změně hrubé přidané hodnoty (stálé ceny, y/y v pb.)

Pramen: ČSÚ